

Melānija Vanaga

“Mana Amata”

Ievads

Amatas upes baseina iepazīšanu rakstniece sākusi 1968.gadā

(fragmentu pirmpublicējumi lasāmi Amatas novada informatīvajā izdevumā “Amatas Avīze” no 2014.gada decembra līdz 2016.gada aprīlim)

Materiālus publicēšanai sagatavojuši Ingrīda Lāce - Melānijas Vanagas muzeja vadītāja

Rakstniecei, kultūrvēsturniecei Melānijai Vanagai 2015.gads - jubilejas gads. Sākam publicēt fragmentus no vēl nepublicētas rokraksta grāmatu sērijas. Daudzi zina M. Vanagas grāmatu sērijas „Dvēseļu pulcēšana” septiņus izdevumus, bet tikai retais ir redzējis rakstnieces rokrakstā tapušās grāmatas „Mana Amata”. To ir vairāk nekā desmit, un katra tikai vienā eksemplārā. Līdz šim nekas nav publicēts, jo pati rakstniece uzskatīja, ka viņas darbs tieši tā, kā uzrakstīts, nav iespējams. Unikālie materiāli un mīlestības pilnie Amatas stāsti varētu veidot pamatu kādai skaistai grāmatai par Amatu. Pēc atgriešanās no Sibīrijas rakstniece atdevīgi, ar lielu mīlestību un pacietību izzināja upes baseina ģeogrāfiju un vēsturi. Rakstnieces vedekla Ruta Vanaga uzticēja man izvēlēties fragmentus un ļaut iepazīties ar tiem vispirms jau tieši Amatas novada ļaudīm. Un tā – atveru pirmo grāmatu.

Sākam ar pašas M. Vanagas priekšvārdiem: „Amata ir mans prieks, mans draugs, manas atmiņas. Daudzas vasaras esam kopā staigājušas, daudzas ziemas viena pēc otras ilgojušās. Runāja viņa, es vērīgi klausījos. Ar savu skaistumu un spēku lepojās viņa, es to krāju vārdos un bildēs. Šinīs grāmatās ir daudz no tā, kas redzēts, dzirdēts, iekšatnē izjuts un pie Amatas pārdzīvots... Par „Amatu” sāku domāt 1968. gada pavasarī, kad reiz nejauši sāku salīdzināt dažas pussimts gadus vecās Zvārtes bildes ar jaunajām. Šī nejaušība radīja pēkšņu un sevišķu interesi.

Sāku domāt, ko es zinu par savas puses upi. Kur tā sākas, kādi krasti, kāda straume, kādas pietekas... Un gandrīz kauns bija sev atzīties, ka par Amatu, sava dzimtā novada upi, zinu tik nožēlojami maz. Pēc tam sākās mani Amatas gājieni vasarā, upes ģeogrāfijas un ģeoloģijas pētīšana pa grāmatām ziemā. Sāku gandrīz kā rotaļu, bet jau drīz ar Amatu „saslimu” neārstējami... Vasarā vairs nevaru bez Amatas. Rudenī esmu pilna iespaidu, atziņu, domu, kas viss dvēselē plūst pāri malām. Kad nedaudz aprimst, sāku atšifrēt piezīmes, ar saviļņojumu atcerēties izbristās straumes un satiktos cilvēkus, meklēt īstos vārdus redzētam un pārdzīvotam.

Pie Amatas uzlādējas prieks, atjaunojas vecie spēki, dvēselē uzkrājas dienu un nakšu skaistums. Amatā pavīdēs arī melni sāpju bezdibeņi. Tas ir laikmeta zemteksts.

Amatas dzīvo ne tikai telpā, bet tek arī cauri laikiem. Amatu esmu pacietīgi pašas soliņiem izmērījusi no iztekas līdz ietekai un atpakaļ. Neesmu ar līkumu gājusi ne pašai grūtākai mežonībai... Kilometru pēc kilometra arī pa akmeņainu straumi, pa krūmu brikšņiem, pār purvu līgotni. Reizēm bija ļoti grūti, bet nekad apnicīgi. Pat vakaros negribējās līst siena migā, bet atgriezt dienu un iet tālāk.

Par Amatu manās grāmatās sakrāts daudz un tomēr tālu vēl ne viss. Nekā nav par augiem Amatas krastos, par ārstniecības augiem, par retiem augiem, par putniem un dzīvniekiem, kas apdzīvo Amatas krastus. Trūkst daudzu pieamatas māju un pašu amatiešu tajās. Vispār trūkst arī kāda cita redzējuma. Es ļoti vēlētos, lai vismaz viena Dzimtenes upe būtu iespējami pilnīgi iepazīta, izprasta, iemīlēta, vārdos un bildēs parādīta, kādēļ arī aicinu katru šīs „Amatas” lasītāju tuvākā vai tālākā nākotnē to papildināt pēc savām iespējām un dvēseles noslieces kaut ar kādu skaitli, aprakstu, bildi...”

Tā rakstīja Melānija Vanaga 1975. gadā ap Jāņu dienu.